

Verantwoording

Er bestaat, zo komt het ons voor, behoefte aan een Documentatieblad voor de Nederlandse Kerkgeschiedenis van de negentiende eeuw.

Het lijkt niet nodig te vermelden dat deze periode nog steeds intensief wordt bestudeerd. Waar het haar kerkelijke en religieuze aspecten betreft, is zij rijp voor een hernieuwd, aan de methoden van het hedendaagse historisch ambacht aangepast onderzoek. Werd zij tot voor kort nog veelal bestudeerd als een terrein waarop men de argumenten voor een plaatsbepaling in het actuele kerkelijke leven kon vinden, thans lijkt er voldoende afstand bereikt om, met behoud van een in het heden ingebedde interesse, haar in haar historische eigenaardigheid te onderzoeken.

De negentiende eeuw heeft een eigen karakter. De kerken functioneerden toen meer of minder in een steeds sneller veranderende samenleving, die gekenmerkt wordt door toenemende industrialisatie, verschuiving van de sociale problematiek en uitkristallisering van een politieke pluriformiteit.

De Ned. Hervormde Kerk worstelde heel de eeuw met een richtingenstrijd die in hevigheid losbarstte met de door de Restauratie ingezette bestrijding van de Verlichting. Een veelheid van kerken was mede het gevolg. De Rooms-Katholieke Kerk herstelde zich na een eeuwenlang, min of meer verborgen leven; haar leden stonden in een kerkelijk herlevings- en in een politiek, sociaal en cultureel emancipatie-proces. Zoals nergens ter wereld werd in die eeuw het fundament gelegd voor een nauwe, principiële relatie tussen kerken en politieke partijen. Over allerlei plaatsen verspreid liggen nog gegevens op verwerking te wachten. Er is reeds